

PROBLEMI USPOSTAVE I RADA VIDEO ARHIVA MALIH TELEVIZIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Enver Čengić *

UDK: 930.25(086.8)(497.15)

Enver Čengić: Problemi uspostave i rada video arhiva malih televizija u Bosni i Hercegovini. Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja. Zbornik referatov z dopolnilnega izobraževanja, Maribor 1/2002, št. 1, str. 285 - 289.

Izvirnik v bosanščini, izvleček v bosanščini in angleščini, povzetek v angleščini.

Raspravljati o registratorskom materijalu i arhivskoj građi (misli se na papirni materijal i građu), a zanemariti situaciju i probleme AUDIO VIZUELNE građe, bilo bi pogrešno. Ovo prije svega, jer arhivski materijal i arhivska građa trebaju da budu isto tretirani, bez obzira dali se nalaze na tradicionalnim ili novim nosačima. Ovo je upravo osnovni razlog što u ovom izlaganju dajem značaj AV materijalu i građi koja se stvara u televizijskim stanicama u Bosni i Hercegovini.

UDK: 930.25(086.8)(497.15)

Enver Čengić: Problems in Establishing and Work of Video Archives of small Television Stations in Bosnia and Herzegovina. Technical and Field Related Problems of Traditional and Electronic Archiving. Conference Proceedings, Maribor 1/2002, No. 1, pp. 285 - 289.

Original in Bosnian, abstract in Bosnian and English, summary in English.

To discuss traditionally created records and archives and to neglect the problems of audio-visual records and archives is not to be accepted because they ought to be treated the same way regardless their information media. Referring to his presentation the author discusses the audio-visual records and archives having been created at the small television stations in Bosnia and Herzegovina.

U dasadašnjoj praksi, javljale su se neke od televizijskih stanica u Bosni i Hercegovini, da se iznađe neko njima prihvatljivo rješenje, kojim bi se sačuvala i "obradila" stvorena AV građa.

Svaki ovaj poziv tretirao sam kao najvažniji problem, koji moramo zajednički razrješiti, ja sa svoje strane (kao čovjek od arhivskog zanata) i rukovodstvo te televizije, kao odgovorni ljudi kojima je stalo da sačuvaju AV građu i stave je u funkciju programa.

Svi moji pokušaji da se kod razrješenja ovih problema mora sveobuhvatno sagledati svi problemi i angažovati profesionalce za rad u video arhivama, uglavnom su završili neuspjehom.

Ali se ipak toliko postiglo, da se bar neko od već postojećih radnika u toj televiziji zaduži da obavlja najosnovnije arhivske poslove.

* Enver Čengić, Javni radio televizijski servis Bosne i Hercegovine, Bulevar Meše Selimovića 12 71000 Sarajevo Bosna i Hercegovina.

Na ovaj način su bar uspostavljene osnovne evidencije o video snimcima koji su sačuvani, određena je numerička oznaka svake trake, utvrđen naslov snimka, dužina trajanja, te podaci o tonu i ostali tehnički podaci o snimku i traci.

Niko od svih tih televizija nije bio spreman da zaposli profesionalnog arhivara niti da se upusti u posao dokumentarističke obrade, što je neophodno u video arhivama.

Pokušavajući da pomognem, i istražujući stanje video arhiva u televizijskim stanicama u Bosni i Hercegovini došao sam do značajnih podataka, koji me u isto vrijeme intrigiraju i plaše, šta će ostati od postojeće video građe za budućnost.

Na sve dosadašnje pozive iz malih (i onih većih) televizijskih stanica u Bosni i Hercegovini, da im se pomogne, oko uspostave, organizovanja i sređivanja video arhiva, odazvao sam se i uložio maksimum truda i znanja, kako bi se spasila vrijedna video građa, i kako bi ona imala aktivniju ulogu u proizvodnji novih televizijskih programa.

Taj moj angažman, i istraživanje, koje sam obavio za potrebe jednog programa moje matične kuće, doveli su me u situaciju da steknem sliku o stanju video arhiva malih (i većih) televizijskih stanica u Bosni i Hercegovini.

Sve televizijske kuće sakupljaju odnosno čuvaju određeni video materijal, bar onoliko vremena koliko oni smatraju da bi im mogao biti koristan, ili dok im nezatreba traka za snimanje. O tome koliko će ga čuvati nepostoje nikakvi unutarnji propisi. Uglavnom je to lična opsevacija programskih ili rukovodnih ljudi te kuće.

Zbog nedostatka para, nemogu se kupovati nove trake za snimanje, i onda se traži rješenje u postojećim trakama na kojima se nalaze video snimci.

Drugim rječima, da bi smo snimili novi materijal, moramo izbrisati onaj koji smo čuvali u video arhivi. Kad smo spomenuli video arhivu, da kažemo kakvo je stanje u njima.

U gotovu svim malim televizijama, video arhivom je zadužena jedna osoba, koja uz neki "važniji" televizijski posao obavlja i najnužnije poslove u video arhivi.

Uglavnom su to neki realizatori, organizatori, snimatelji ili izvršiocu nekih drugih zanimanja, koji nemaju ni osnovna znanja o načinu vođenja arhive.

Oni ustvari pokušavaju da vode najosnovnije podatke o snimcima i trakama, u kojima zavlada kaos poslije nekoliko brisanja i ponovnog snimanja na istoj traci.

Samo nekoliko malih televizija je uposlilo profesionalnog arhivara, ali se i oni nesnalaze najbolje jer nemaju potrebna predznanja za obavljanje tih poslova. Dešavalo se da neka od televizija zatraži da joj se pomogne u sređivanju arhiva, samo zbog toga što više nemogu da nađu ni emisije "koje danas idu u program", ovih primjera je bilo više.

Da bi se stekla bar neka slika o masovnosti video arhivskog materijala i građe iznjehemo nekoliko podataka o registrovanim televizijama u Bosni i Hercegovini.

TELEVIZIJSKE STANICE U BOSNI I HERCEGOVINI

Tokom ratanih zbivanja u Bosni i Hercegovini, uglavnom zbog blokiranosti informativnog prostora cjele BiH i odsječenosti područja jednog od drugog, pokušale su se stvarati lokalne informacije, koje su artikulisane televizijskim medijem.

Sve novostvorene televizije bile su osuđene na uske lokalitete i opremu i trake koje su našli u privatnim zalihama građana. Tako se desilo, da se u gotovo svim općinama formirala mala televizija, koja je služila lokalnim potrebama.

Po završetku rata, mnoge od tih televizija su ugašene, ali je u isto vrijeme, formirano dosta novih televizijskih stanica, koje nisu imale ni najosnovnije uslove za proizvodnju i emitovanje.

U ovoj oblasti zavladała je anarhija. Kako bi se stanje dovelo u red, angažovana je "međunarodna regulaciona asocijacija za telekomunikacije" IMC (ams). IMC je uvela pravila koje je trebalo ispuniti da bi se dobila dozvola za emitovanje. Samom tom akcijom, mnoge od tadašnjih televizija je izgubila pravo emitovanja.

IMC je svoja ovlaštenja prenela na novoformiranu "DRŽAVNU REGULACIONU AGENCIJU ZA TELEKOMUNIKACIJE" (u daljem tekstu CRA), koja je nastavila sa regulisanjem emitovanja programa na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Ova agencija (CRA), izdaje dozvole za rad RTV stanica, vrši kontrolu zakonitosti emitovanja programa, i u vezi s tim, kažnjava za određene greške, i na kraju oduzima dozvole za rad. Moramo kazati da je bilo više slučajeva oduzimanja dozvola, i da su neke televizije zabranjene odnosno ugašene.

Prema podacima CRA u Bosni i Hercegovini trenutno je registrovano 68 (šezdesetosam) televizijskih stanica. Neke od njih su lokalne javne, neke komercijalne, neovisne i privatne.

Od 68 televizija u Bosni i Hercegovini po entitetima su registrovane i to:

1. Federacija Bosna i Hercegovina: 40 (četrdeset) televizijskih stanica.
2. Republika Srpska: 28 (dvadesetosam) televizijskih stanica.

Sama činjenica o postojanju tolikog broja tv stanica, koje proizvode i emituju program, nameće obavezu da arhivisti (znači i mi ovdje), moramo bar progovoriti o Video arhivama tih kuća.

PROIZVODNJA VLASTITOG PROGRAMA (VIDEO ARHIVE)

Svaka od registrovanih televizijskih stanica, mora proizvoditi i emitovati vlastiti program u skladu sa propisima iz te oblasti. Što je danas prizvedeni-emitovani program, sutra je arhivski materijal ili građa.

Ako bismo probali napraviti jednostavni račun, da svaka registrovana televizija pravi dnevno tri sata vlastitog programa, to bi znaćilo da se u Bosni i Hercegovini godišnje emituje 74.460 sati vlastitog programa, odnosno, toliko bi trebalo najmanje arhivirati video materijala.

Federacija Bosne i Hercegovine	40 televizijskih stanica x 3 sata x 365 dana	43.800 sati godišnje
Republika Srpska	28 televizijskih stanica x 3 sata x 365 dana	30.660 sati godišnje
Bosna i Hercegovina (ukupno)	68 televizijskih stanica x 3 sata x 365 dana	74.460 sati godišnje

To je zaista brojka, koja nas tjera da nasmijeme video zapise (arhivski video materijal i građu) prepustiti na milost i nemilost televizijskim stanicama odnosno njihovim rukovodstvima.

ODNOSI SAMIH TELEVIZIJA PREMA VIDEO GRAĐI

Rukovodstva televizijskih stanica su uglavnom ljudi koji se bave programom, programskom šemom, marketingom ili nekim drugim poslovima vezanim za program i prihode, uglavnom niko od njih nema pravilan odnos prema video arhivskoj građi koju ona zaslužuje, iako je oni stvaraju. Zbog lošeg finansijskog stanja svih televizijskih stanica u Bosni i Hercegovini, uštede koje se pokušavaju napraviti, uglavnom se svode na to: "MOŽE SE UŠTEDITI NA TRACI ZA SNIMANJE". Šta to konkretno znači? BRIŠI VIDEO ARHIV, da bi smo obezbjedili traku za novo snimanje programa.

Ovako video arhiv televizijskih stanica NESTAJE. Na ovaj način se prave višestruke štete: briše se istorija, kulturna baština, nestaju tragovi događaja i tako redom, štete su pogubno teške. Većina televizijskih stanica je pokušala da sačuva bar nešto od Video arhiva. Uglavnom su poslovi "arhive" pridodati nekim važnijim poslovima, odnosno utvrđeni su kao sporedna-usputna obaveza, samo mali broj njih ima organizovanu profesionalnu video arhivsku službu. Ovo znači da poslove arhiva, obavljaju ljudi koji nisu niti obrazovani za taj posao, a niti su naročito zainteresirani za njega, jer ga smatraju manje važnim od drugih televizijskih poslova, koje obavljaju.

Sve što više prolazi vremena, od nastanka svake od tih televizijskih stanica, sve se više sakuplja video materijala za koji više nepostoje nikakvi podaci, niti se iko može tu snaći, a potreba za tom građom se sve više osjeća i u samim televizijama. Neka rukovodstva televizijskih stanica traže pomoć, kako bi staru video arhivsku građu stavili u funkciju programa, i već postoje izvjesna iskustva u tome.

ODNOS PROFESIONALNIH ARHIVSKIH SLUŽBI PREMA VIDEO GRAĐI

Profesionalne arhivske službe u Bosni i Hercegovini imaju pune ruke posla na spašavanju tradicionalne arhivske građe.

Koja je u veoma teškoj situaciji nakon ratnih razaranja, a uveliko je nastupila i tranzicija cjelog bosnasnohercegovačkog društva, što zahtjeva posebne aktivnosti na prikupljanju građe firmi i institucija koje se gase ili su već ugašene, ili mjenjaju vlasnika.

Profesionalne arhivske službe u Bosni i Hercegovini, još uvijek nisu u cjelosti razrješile ni svoj status, niti je izvršena razdioba teritorijalne nadležnosti između njih. Arhivska služba na nivou države, tek je skoro ustrojena i zakonski određena, pa se rezultati mogu očekivati tek u budućnosti.

Dosta veliki teritorij u Bosni i Hercegovini, nije uopšte pokriven arhivskom službom. Neki kantoni su u nedostatku državnih propisa iz oblasti arhiva, donijeli vlastite propise, kojim su obuhvaćene i video arhive, ali se ti propisi bar za video arhive još ne sprovode u praksi. To su sve problemi, koji video arhive stavljaju u drugi plan zanimanja profesionalnih arhiva.

ŠTA JE MOGUĆE URADITI DA SE VIDEO ARHIVA SPASI

U djelu kad smo govorili o radu televizijskih stanica, spomenuli smo CENTRALNU REGULACIONU AGENCIJU (CRA), zašto je ona bitna sada i za video arhive.

Arhiv Bosne i Hercegovine bi trebao uspostaviti konatakt sa CRA, i zatražiti da jedan od uslova (koje postavlja CRA svim televizijskim stanicama, prilikom davanja dozvole za rad) bude i obaveza profesionalnog organizovanja VIDEO arhiva u svim televizijskama, uz obavezne konsultacije i saradnju sa Arhivom Bosne i Hercegovine.

Druga mogućnost je sačiniti projekat formiranja DRŽAVNOG VIDEO ARHIVA, i pristupiti organizovanju istog, što je u ovoj situaciji dosta neralno.

Da bi ovaj projekat realizovao, morali bi se donijeti zakonski akti na nivou države, o organizovanju tog arhiva, usaglasiti propisi iz oblasti autorskih prava, izdvojiti sredstva za zgradu, opremu i mašine, i obezbjediti sredstva za budžet te institucije. Za sada, ovo je samo ideja, koja trenutno nema šansi, ali ona ipak vibrira među arhivskim radnicima Bosne i Hercegovine, a u budućnosti će vjerojatno biti drugačije.

SUMMARY

PROBLEMS IN ESTABLISHING AND WORK OF VIDEO ARCHIVES OF SMALL TELEVISION STATIONS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

There are 68 registered television stations in Bosnia and Herzegovina. They all produce and broadcast their own programs and create their own video archives. Every one produces its own 3 hour-program daily. That means that at least the video material of 74,460 hours ought to be archived yearly.

Most of these TV-stations keep an organised video archive. That usually means additional work for those employees who have quite different duties at their working place. Only a very small number of TV-stations have a professionally organised VIDEO-ARCHIVE department. The already existing professional archive departments in Bosnia and Herzegovina are not in the situation to focus on video archives, because their utmost responsibility lies in preserving the written documents, which are in a bad state as a result of the war and transitions in society.

The authority of the CRA (Central Regulatory Agency) might be the only way to force the TV-stations to handle the problem of video archives more seriously. There also is the idea of forming a STATE VIDEO ARCHIVE which at the moment only has a very small chance to be developed. But the situation may be different in the near future.